

студентів посідає лише шосту позицію (7% респондентів), а гедоністичні орієнтації – п'яту (8%) [6].

Упевненість у власних силах породжує позитивний настрій щодо майбутнього в більшості студентів.

Коли порівняти життєві стратегії юнаків і дівчат, помітно їхнє гендерне вирівнювання. Тобто в ієрархії цінностей та життєвих цілей кар'єра та родина посідають у них однакові перші позиції. Дівчата стають активнішими, і їхні відповіді вказують на зміни уявлень молоді про статус та роль жінки в суспільстві [1].

Підсумовуючи розгляд життєвих стратегій студентів, слід зазначити, що чимало рис сучасного студентства, зокрема індивідуалізм, егоїзм, прагматизм, інструменталізм у досягненні власних цілей, аполітичність і громадська пасивність, споживацтво, недостатній розвиток творчого начала, завищені запити в професійно-трудої сфері й водночас девальвація цінностей професіоналізму, а також відчуження від праці, не є випадковими. Соціально-економічні, політичні, духовні процеси, що відбуваються останніми десятиріччями в сучасному українському суспільстві, позначилися на ціннісних змінах світогляду, поведінки, життєвих стратегій молоді, частиною якої є студенти. Кризове суспільство активізує в масовій свідомості молоді цінності самозбереження задля елементарного виживання, виштовхуючи на периферію духовні орієнтири, цінності вищого гатунку, роблячи молодь заручником матеріальних аспектів буття [5].

Комплексне соціологічне дослідження проводилося в Національному авіаційному університеті в 2008–2009 рр [6].

ЛІТЕРАТУРА

1. Боса Л. Соціалізація української молоді в умовах тоталітарної системи ХХ ст // Народна творчість та етнографія – 2006 - №5 – с.73-79;
2. Данилов О. Молодь сьогодні: самоствердження через ринок // Філософ.та соціолог. думка – 1993 - №2 – с. 32-45;
3. Загальнодержавна програма підтримки молоді на 2004-2008 роки // Голос України – 2003 – 16 грудня – с. 14-15;
4. Корнієвський О. Вибереш позицію – обереш долю: Соціально-політичні орієнтації укр. молоді в дзеркалі соціологічного аналізу // Віче – 1995 - №4 – с.85-93;
5. Лавренко О.В. Студентська молодь як об'єкт процесу трансформації українського суспільства // Вісник Київського унів. Соціологія. Психологія. Педагогіка. – 2003 - №17-18. – с.15-19;
6. Прокопчук І. Життєві стратегії студентів НАУ: кризь призму соціології / І. Прокопчук // Віче. – 2009 - №19 – с.21-24;
7. Ралло Г. Сучасний стан та суб'єктивна оцінка способу життя української молоді // Актуальні проблеми розвитку руху «Спорт для всіх». – Тернопіль, 2007 – Т.1. – с.183-187;
8. Савчук О.М. проблема насильства у міжстатевих стосунках серед молоді / О.М. Савчук; А.М. Мазуренко // Наукові записки Нац. унів. Києво – Могилянська академія – 2006 – Т.59 – с.67-72;
9. Токарев Р.М. Життєві та професійні орієнтації студентської молоді // Філософ.і соціол.думка 996 - №7-8 – с. 166-173.

Борисевич О.

Науковий керівник – доц. Чумак Г.В.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ НАЗВ У ТРИЛОГІЇ ДЖ. Р. ТОЛКІНА «ВОЛОДАР КІЛЕЦЬ»

Творчість видатного англійського лінгвіста та письменника, професора Оксфорду Дж.Р.Толкіна - це окрема сторінка чи навіть цілий розділ в історії культури двадцятого століття. Центральний твір Толкіна «Володар Кілець» (The Lord of the Rings) був перекладений усіма основними західноєвропейськими та багатьма іншими мовами світу. Саме тому метою нашого наукового дослідження є особливості перекладу власних назв у даній трилогії.

Тема нашого дослідження є досить актуальною сьогодні. До перекладу високохудожнього літературного твору Дж. Толкіна потрібно підходити з певними

особливостями, бути добре обізнаним у германському та кельтському середньовічному епосі та поезії, а також у традиціях перекладу цього літературного пласту мовою, з якою він працює, оскільки саме цей епос був основою та джерелом натхнення Толкіна у його міфотворчості. Важливу роль при перекладі твору слід приділяти саме перекладу власних назв, оскільки вони всі вигадані самим автором і несуть важливу у цьому творі інформацію. Світ Середзем'я, де і відбуваються події твору, постає перед читачем у вигляді континенту, заселеного декількома «расами» (людьми, ельфами, гномами, хобітами, тощо), кожна з яких має власну культуру. Ступінь розробленості Толкіном того, що він називав «номенклатурою» створеного ним світу пояснюється тим, що одним з правил його гри було створення такої ситуації, де кожне ім'я чи назва були б не випадковими, а цілком зрозумілими і глибоко пов'язаними з міфоісторичним дискурсом Середзем'я. Предметом дослідження є особливості перекладу власних назв, а також різні способи та методи їх передачі у творі Дж. Толкіна «Володар Кілець». Основними методами наукового дослідження є порівняльно-типологічний та метод лінгво-стилістичного аналізу.

Весь твір Толкіна «Володар Кілець» переповнений великою кількістю власних назв, переклад яких вимагає важких зусиль. При цьому використовуються різні способи та методи передавання значень слів з англійської мови на українську, оскільки абсолютних еквівалентів на орфографічному, а тим більше на фонологічному рівні у таких випадках майже не буває, тому що звуки того самого класу у різних мовах часом зовсім не схожі між собою. Звідси випливає, що тотожних трансформів на рівні звукового відтворення всіх українських власних та інших назв англійською мовою не може бути. Тому при перекладі власних назв англійською мовою (як і англійських - українською) використовуються наближені фонemi (й графemi). Так, найчастіше використовуються способи перекладацької транслітерації, транскрипції, калькування, описового перекладу, наближеного і трансформаційного перекладу.

Значну частину головних персонажів у творі становлять ельфи. В основному їхні імена перекладаються за допомогою способу транслітерації, або перекладу. Це, зокрема, власне національні імена, до яких не можливо підібрати відповідних еквівалентів в іншій мові: *Glorfindel* – *Глорфіндель*, *Frodo* – *Фродо*, *Gandalf* – *Гендальф*, *Sam* – *Сем*, *Rivendell* – *Рівенделл*, *Pipsqueak* – *Пін*, *Morrie* – *Мері*.

Проте, якщо порівняти переклади різних авторів, наприклад, В. Муравйова та З. Бобирь, можна побачити, що вони використовують різні способи і їхні варіанти перекладу однієї і тієї ж назви відрізняються. Так, Муравйов використовує принцип заміни германської традиції слов'янською. Він перекладає ім'я *Glorfindel* як *Всеславур*, беручи при цьому за основу англійське слово «glogu», що означає «слава» [1, с.143]. З. Бобирь, наприклад, ім'я *Balrog* – «могучий демон», перекладає як *Вогнеморок*, що звичайно передає сутність даного персонажа, проте до змісту оригіналу не має жодного відношення [2, с.98].

Окрім ельфійських, у тексті також наявна велика кількість різних індоєвропейських імен та назв. Цю особливість автор використав, щоб передати різні мови, якими говорили жителі Середзем'я. Для того, щоб передати їхні особливості та специфіку, більшість цих власних назв та імен

перекладаються за допомогою способу транслітерації: *Meriadoc* – *Медіадок*, *Kalimac* – *Калімак*, *Nam Gamgee* – *Хем Гемджі*.

Найбільш цікаво Толкін "перекладає" мову та власні назви королівства звитяжних вершників Рохан: він надає їм риси давньоанглійської мови, пояснюючи такий перекладацький вибір тим, що хобіти, очима та вухами відчували в мові Рохана щось рідне і впізнавали окремі слова. Щоб поглибити цей ефект, Толкін вводить давньоанглійські елементи в деякі власні назви самих хобітів, які здебільшого схожі з типовими власними назвами англійської сільської місцевості. Найчастіше при цьому використовується спосіб часткового транскрибування, транслітерування або повного перекладу: *Brandybuck* – *Брендізайк*, *Crickhollow* – *Кроляча Балка*, *Cotton* – *Кроттон*, *Took* – *Крол*, *Gorbadoc* – *Горбадок*, *Noakes* – *Нукас*, *Dr Faramir* – *Фарамір*.

Власні назви інших рас, у свою чергу, автор не перекладає, а транслітерує, а пояснюється це тим, що хобіти не знали цих мов, і їх звучання здавалось їм дивним, причому вони одразу відчували різницю між, наприклад, мовою ельфів та мовою гномів, що не є спорідненими між собою.

Досить своєрідним є також передача прізвиська хоббітів, які зазвичай, перекладаються безвідносно до мови з якої вони походять. Їх потрібно перекладати так, щоб зберегти англо-германський колорит і при цьому залишити англійські суфіксні елементи, щоб правильно передати значення слів та відтворити їх контекст. Ці прізвиська можна перекладати як за допомогою транслітерації, так і частково перекладу: «*My dear Bagginses and Boffins, and my dear Took and Brandybucks, and Grubbs, and Chubbs, and Burrowses, and Hornblowers, and Bulgers, and Bracegirdles, Goodbodies, Brockhouses, and Proudfoots*»[3, с.546]. – «Дорогі Бэггінси и Боффіни, а також поважні Тукки и Брендібеки, Грабби, Кубби, Барсуккі, Дудельщики, Булджері, Перестегінси, Дебеллінги и Великістунні»[1, с.489].

У творі Дж. Р. Толкіна наявна велика кількість географічних назв. В деяких випадках англійські власні імена та географічні назви перекладаються на українську мову частково способом транслітерації, а частково – транскрибування, проте, є й такі, які повністю перекладаються. Загалом, той, хто володіє знаннями германських мов, не буде мати проблем з тим, щоб правильно передати їхнє значення. При цьому, переклад повинен бути адекватним і милозвучним, і співпадати зі змістом слова-оригіналу. Саме тому, перекладач створює власний художній твір, не додаючи елементів свого сприйняття, та відтворивши в ньому зміст оригіналу, його дух, а також ті стилістичні засоби, котрі застосовувалися автором: *Black Country* – Чорний край, *Battle Plain* – Рівнина Битв, *Dead Marshes* – Болото Мертвих, *Snowmane* – Сніжна Грува, *Rivendell* – Долина-Ущелина, *Bag End* - Торба-на-Кручі, *Shire* – Поріччя.

Отож, проаналізована інформація дозволяє зробити висновок, що переклад власних назв має свої певні особливості. У більшості випадків він обумовлюється дотриманням комунікативно - функціональної еквівалентності, що й надає можливість перекладачу використовувати різні франсформації та способи перекладу власних назв з мови оригіналу на мову перекладу з метою наближення даного перекладу до іншої соціокультури, яка зображена в тексті оригіналу. При перекладі власних назв важливо враховувати також і специфіку твору та певні особливості індивідуального стилю автора. У аналізованому нами творі наявна велика кількість власних назв, які є досить особливими, оскільки автор сам вигадав своїх героїв та місця, де відбуваються події.

На основі проведеного аналізу перекладу власних назв, ми пересвідчилися, що найкращими способами передавати значення слів у даному творі є транслітерація, транскрипція та власне частковий, або повний переклад. Проте, найчастіше використовується спосіб транслітерації. Ним перекладено більшість імен, прізвиськ тощо. Більшість географічних назв перекладено за допомогою способу повного перекладу, що спричиняє інколи виникнення експресивного забарвлення. Саме через те, що кожен перекладач – це індивідуальна особистість, він сам обирає, який спосіб для нього найкращий, при цьому зберігаючи контекст та певні соціокультурні особливості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Толкин Дж. Властелин Колец. - Пер. с англ. Муравйов В. - СПб.: Терра – Азбука, 1994.- 640с.
2. Толкиен Дж. Властелин колец. - Пер. с англ. Муравьева В. - Новосибирск: Новосибирское книжное издательство, 1993.- 710с.
1. Tolkien J. The Lord of the Rings. - L.: HarperCollinsPublishers, 1993.-530p.
2. Korunets I. V. Theory and Practice of Translation. – Vinnytsia.: Nova Knyha Publishers, 2001.–446p.
3. 5.Карабан В. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову – Вінниця: РТО, 2001 – 578 с.
4. Мартинов О. Некоторые проблемы перевода литературных работ Дж. Р. Р. Толкина на русский язык. - http://ttt.by.ru/his/hs_main.shtml
5. Семенова Н. "Властелин Колец" в зеркале русских переводов. - <http://www.kulichki.com/tolkien/ahiv/ugolok/seменова.shtml>
6. 8. Guide to the Names in The Lord of the Rings // <http://www.koi.kulichki.com/tolkien/textrus.html>